

บทคัดย่อ

การวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมิน ระดับความแตกฉานทางด้านสุขภาพ และ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ที่มารับบริการ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม 2) เพื่อวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความแตกฉานด้านสุขภาพ , พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และ การควบคุม เบาหวาน ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน และ 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบ ที่มีประสิทธิภาพใน การส่งเสริม ความแตกฉานด้านสุขภาพ ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน ตัวอย่างที่ใช้ใน การศึกษาความแตกฉานด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเอง ได้แก่ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม อายุ 50 – 80 ปี จำนวน 415 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง และตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบ ประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพได้แก่ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 70 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สถิติ ด้วยค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความแตกฉานด้านสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.64) มีระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 68.50$, S.D = 8.42) ความแตกฉานด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับต่ำมาก ($r = 0.09$, Sig. = 0.047) และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในระดับปานกลาง ($r = -0.50$, Sig. = 0.00) การส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพโดยใช้เทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน ในเวลา 3 เดือน ทำให้กลุ่มทดลองมีระดับความแตกฉานด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เพิ่มขึ้น และค่า น้ำตาลสะสมในเลือด (HbA_{1c}) ลดลง อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

รูปแบบการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพโดยใช้กลุ่มเพื่อน เป็น รูปแบบ ที่มี ประสิทธิภาพในการส่งเสริม ความแตกฉานด้านสุขภาพ และสุขภาพ ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่ง อินซูลิน

คำสำคัญ: โรคเบาหวาน, ความแตกฉานด้านสุขภาพ, HbA_{1c}

Abstract

The objectives of this study were to 1) determine health literacy level and health behavior of Type 2 diabetic patients receiving services at sub-district health promotion hospital in Bangkonthee district, Samut Songkram province 2) evaluate relationship among health literacy, health behavior, and diabetes control 3) create the effective model of improving health literacy of Type 2 diabetic patients. The samples for the study of health literacy and health behavior were purposively selected 415 Type 2 diabetic patients receiving services at sub-district health promotion hospital in Bangkonthee district, Samut Songkram province, aged 50 – 80 years. The samples used for evaluating the effectiveness of the model were 70 Type 2 diabetic patients. Data were collected by using questionnaire and analyzed by using computer program. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test which statistically significant at the .05 level, and Pearson's correlation coefficient.

The finding showed that the participants had moderate health literacy level (\bar{x} = 2.68, S.D. = 0.64) and moderate self-care behavior level (\bar{x} = 68.50, S.D = 8.42). Health literacy had positive association with self-care behavior (r = 0.09, Sig. = 0.047) and self-care behavior had negative association with blood sugar (r = -0.50, Sig. = 0.00). After improving health literacy by using self-help group technique for 3 months, the finding showed the significant improvement in health literacy, self-care behavior, and HbA_{1c}.

It was concluded that the self-help group program could enable diabetic patients to control their blood sugar, increase health literacy and enhance their self-care behavior to control their blood sugar.

Keywords: Diabetes, Health Literacy, HbA_{1c}

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมความแตกต่างด้านสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ใน จังหวัด สมุทรสงคราม สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย

ผู้ทำวิจัยขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้ ทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอปากนที จังหวัดสมุทรสงคราม ทุกท่านที่ให้การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัยเป็นอย่างดีและเอื้อเฟื้อสถานที่ทำการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบผู้ป่วยโรคเบาหวานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอปากนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามงานวิจัย

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย	4
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโรคเบาหวาน	7
2.2 ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับ ความแตกฉานด้านสุขภาพ	8
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน	16
2.4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษาวิจัย	19
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
2.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	30
3.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	33
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	39
4.1 ระยะเวลาที่ 1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความแตกฉานด้านสุขภาพ (การค้นหา เข้าใจ และนำข้อมูลไปใช้), พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และการควบคุมเบาหวาน ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม	39
4.2 ระยะเวลาที่ 2 การสังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพ (การค้นหา เข้าใจ และนำข้อมูลไปใช้) ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม	65
4.3 ระยะเวลาที่ 3 การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพ	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
5.1 สรุปผลการวิจัย	81
5.2 อภิปรายผล	86
5.3 ข้อเสนอแนะ	93
รายการอ้างอิง	94
ภาคผนวก	99
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	100
ภาคผนวก ข กิจกรรมการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพ	112
ประวัติย่อของผู้ทำวิจัย	116

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มาเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล	30
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอ บางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	33
4.1	จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของ ผู้ป่วย โรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	41
4.2	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความ แตกฉานด้านสุขภาพของ ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม	49
4.3	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบ ระดับความแตกฉานด้านสุขภาพ ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ด้วย t-test	50
4.4	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติของการ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของ ความแตกฉานด้านสุขภาพ ของ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการ ในโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามช่วง อายุ ด้วย One – Way ANOVA	51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.5	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติของการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความแตกฉานด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพสมรส	52
4.6	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติของการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของ ความแตกฉานด้านสุขภาพ ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการ ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามระดับการศึกษา	53
4.7	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติของการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของ ความแตกฉานด้านสุขภาพ ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการ ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	54
4.8	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติของการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความแตกฉานด้านสุขภาพ ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามระยะเวลาที่เป็นโรค	55

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.9	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติของการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความแตกต่างด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามช่วงแหล่งข้อมูล	56
4.10	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามแหล่งข้อมูล ด้วยวิธีวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe')	57
4.11	จำนวน และร้อยละ ของ คะแนนระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการ ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	58
4.12	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการดูแลตนเอง ในภาพรวม และรายด้าน ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	59
4.13	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการดูแลตนเอง ด้านการดูแลร่างกาย ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.14	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการดูแลตนเอง ด้านการ ป้องกันภาวะแทรกซ้อน ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	61
4.15	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการดูแลตนเอง ด้านการดูแลรักษา ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	62
4.16	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการดูแลตนเอง ด้านการดูแลจิตใจ อารมณ์ และสังคม ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ที่มารับบริการ ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล ในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม	63
4.17	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความสัมพันธ์ระหว่างความแตกฉานด้านสุขภาพ (การค้นหา เข้าใจ และนำข้อมูลไปใช้), พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และ ระดับน้ำตาลในเลือด (DTX) ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.18	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวาน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพในผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอบางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม	66
4.19	ผลการเปรียบเทียบลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ความแตกฉานด้านสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลตนเอง และ ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ร่วมทำกิจกรรม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ณ ช่วงเวลาก่อนการทดลองทำกิจกรรม	76
4.20	ผลการเปรียบเทียบ ความแตกฉานด้านสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลตนเอง และ ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มทดลอง ระหว่าง ก่อนการทดลอง และ หลังการทดลองทำกิจกรรมเป็นเวลา 3 เดือน	77
4.21	ผลการเปรียบเทียบ ความแตกฉานด้านสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลตนเอง และ ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ร่วมทำกิจกรรม ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังการทดลองทำกิจกรรมเป็นเวลา 3 เดือน	78
4.22	ผลการเปรียบเทียบ ความแตกฉานด้านสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลตนเอง และ ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มควบคุม ระหว่าง ก่อนการทดลอง และ หลังการทดลองทำกิจกรรมเป็นเวลา 3 เดือน	79

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	4
3.1	แสดงขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย	35
4.1	รูปแบบการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพ (การค้นหา เข้าใจ และนำข้อมูลไปใช้) ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอ บางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม	71
5.1	รูปแบบการส่งเสริมความแตกฉานด้านสุขภาพ (การค้นหา เข้าใจ และนำข้อมูลไปใช้) ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน (เบาหวานชนิดที่ 2) ใน อำเภอ บางคนที จังหวัด สมุทรสงคราม	91